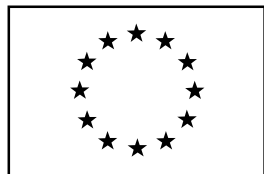

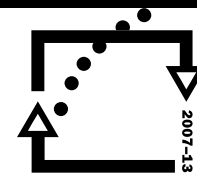
evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Společenská evoluce

Vladan Hodulák

Problém politické ekonomie

- Ekonomie hlavního proudu
 - Člověk jako racionální aktér s danými preferencemi sledující vlastní zájem
- Dominantní teorie mezinárodních vztahů
 - Stát jako racionální aktér s danými preferencemi sledující vlastní zájem
- Problém s úrovněmi analýzy
- Pro oba přístupy lze najít spoustu věrohodných příkladů

Spolupráce v rámci skupiny

- Spolupráci lze do jisté míry zajistit skrze individuálně racionální jednání
 - Tržní koordinace
 - Teorie her
 - Problém s trestáním černých pasažérů
 - Spolupráce je velmi nestálá
 - Problém existence altruistického chování
- Altruistické chování – chování, které zvyšuje individuální zdatnost jiných (odvozeně pak může zvyšovat i zdatnost celé skupiny)
- Altruistické chování je v přírodě poměrně běžné

Velké evoluční přechody

- gen->prokaryotická buňka
- prokaryota->eukaryota
- bezpohlavní eukaryota->pohlavní eukaryota
- jednobuněční->mnohobuněční
- mnohobuněční->organizovaná společenství
- Příklady eusociality – mravenci, termiti, včely, rypoši
- Lidská společenství jako hraniční případ

Mechanismy přechodů

- Příbuzenská selekce
 - replikátory se snaží rozšiřovat zastoupení svých kopií v prostředí, díky tomu přežívají ty, které podporují spolupráci příbuzných jedinců
- Skupinová selekce
 - přežívají replikátory, které zvyšují zdatnost skupiny
- Vznik spolupráce a altruismu jsou schopny formálně vysvětlit obě teorie, biologie je většinou upřednostňována příbuzenská selekce

Jednotlivec

- Nejdůležitější aktér – člověk (sociální vědy)
- Co víme o člověku? Výsledky empirických výzkumů:
 - Sklon ke kopírování a následování úspěšných vzorů (zásadní role napodobování)
 - Kontextuálně podmíněný sklon k rozeznávání a následování autorit
 - Sklon k budování konsenzu v rámci skupiny
 - Sklon k nepodmíněnému altruistickému chování v rámci skupiny
 - Silný sklon ke trestání skupinu poškozujícího jednání (porušování pravidel), sklon ke trestání těch, kdo netrestají, vše i přes značné osobní náklady a žádné zisky
 - Silně nahodilé jednání vůči nečlenům „skupiny“

Jednotlivec

- Proč lidé univerzálně disponují těmito individuálně neracionálními vlastnostmi?
- Proximate×ultimate příčina jednání
- Pomáhají řešit problém s koordinací ve skupině a tím zvyšují její šance na přežití.
- Darwin: *„Když mezi dvěma kmeny pravěkých lidí žijících v téže oblasti vznikla konkurence, tak jestliže...jeden kmen zahrnoval značné množství odvážných, solidárních a věrných členů, kteří byli vždy připraveni varovat druhého před nebezpečím a pomáhat si navzájem, pak tento kmen byl úspěšnější a podrobil si druhý... Sobečtí a svárliví lidé nebudou držet pospolu a bez soudržnosti nemůže být ničeho dosaženo“*

Kulturní evoluce

- Kultura je informace, která je schopna ovlivnit jednání jednotlivce. Tato informace pochází od jedince stejného druhu a je přenášena učením a dalším typy společenské transmise (Boyd a Richerson).
- Kulturní evoluce jako svébytná evoluční vrstva – umožňuje rychlejší reakci na změnu prostředí.
- Difuze jako hlavní způsob přenosu informací.
- Kulturní setrvačnost:
 - konformismus
 - nepředpojatý výběr
- Síly kulturní evoluce:
 - chyby při přenosu informací,
 - předpojatý výběr
 - drift
 - přirozený výběr

Jednotlivec a skupina

- Lidé jsou společenský druh „zvířete“
- Po většinu historie (1-3 miliony let) žili ve skupinách do 100-150 členů
- Evoluční vývoj jak skrze soutěž uvnitř skupiny (individuální zdatnost), tak mezi skupinami (skupinová zdatnost)
- Pro koordinaci jednání v rámci skupiny se u lidí vyvinula schopnost vytvářet a následovat zvyky (nový typ replikátoru)
- Instinkt – automatická reakce na podnět
- Zvyk – naučená reakce na podnět – když podnět A tak udělej B – možnost vytvářet instituce
- Vznik jazyka – de facto soubor zvyků, nové způsobu přenosu informací (symboly), efektivnější koordinace

Instituce

- **Instituce** jsou *systemy zavedených a rozšířených pravidel, které organizují sociální interakce.*
- **Pravidla** jsou *požadavky na aktéry, aby se v určité situaci chovali určitým způsobem, přičemž v konkrétní situaci je vyjádřením pravidla konkrétní zvyk.*
- Instituce jednání omezují ale zároveň umožňují!
- Instituce pomáhají řešit koordinační problémy, to jaké instituce převládnou závisí na vzájemném působení kulturní setrvačnosti a sil kulturní evoluce
- Možnosti vzniku
 - Spontánní vznik (jazyk, meziskupinový obchod)
 - Úmyslné vytvoření (systém měr a vah, vnitroskupinový obchod)

Organizace

- Organizace je instituce s následujícími znaky
 - Má hranice (je jasné kdo je a není člen)
 - Má hierarchickou strukturu – je zřejmé kdo je za co zodpovědný a jaké má pravomoci (role)
 - Má vedení – je zřejmé kdo a při jakých příležitostech mluví za organizaci (suverenita), organizace tak může být aktér
- Organizace jako nový typ interaktoru

Příklady institucí

- Jazyk – systém pravidel umožňující komunikaci
- Trh – koordinace v hospodářské oblasti
(podobné: darovací ekonomika, plánovaná ekonomika)
- Firma – koordinace v hospodářské oblasti
(podobné: rodina)
- Dluh – koordinace v čase
- Stát – organizace bránící skupinu před vnějším a vnitřním ohrožením (podobné: kmen)